

Mezinárodní demografické symposium v Liblicích 1965

Ve dnech 25.—28. května 1965 se konalo v Domě vědeckých pracovníků v Liblicích 5. mezinárodní symposium demografů socialistických zemí. První setkání se uskutečnilo v Smolenicích (1961), druhé v polském Jablonie (1962), třetí v Budapešti (1963) a čtvrté v Zakopaném (1964) Liblické symposium bylo věnováno *ekonomickým aspektům reprodukce obyvatelstva*. Kromě demografů se jednání účastnili ekonomové, sociologové, lékaři, historici a někteří pracovníci dalších společenských věd. Ze zahraničí byli přítomni hosté z SSSR (7), Bulharska (3), Jugoslávie (6), Maďarska (3), NDR (6), Polska (9) a Rumunska (2). Z Československa se jednotlivých jednání účastnilo 60 osob. Symposiu bylo předloženo 50 referátů, z nichž hlavní zpravodajové sestavili a přednesli v pěti řádných zasedáních pět souborných referátů. V diskusích vystoupilo na 60 účastníků.

Ekonomické aspekty reprodukce obyvatelstva se stávají stále důležitější. Mají několik jevových stránek. Za nejzávažnější se považují ekonomické *podmínky* reprodukce. Ty určují rozvoj a tempo vývoje obyvatelstva. V nich se uplatňuje především státní doktrína, politické cíle, státní populační politika. Neméně důležité jsou pak ekonomické *důsledky* vývoje obyvatelstva. Zde je nejzávažnější společenská a sociální stránka důsledků populačních procesů. S oběma souvisí plán a skutečný vývoj *životní úrovně* obyvatelstva. Konkrétní populační vývoj, sledovaný za různých společenských podmínek a důsledků, lze později modelovat a formulovat jako zobecňující soudy o vztazích ekonomie a demografických procesů, které vyústí do formulace *populačních zákonů* různých ekonomicko-společenských formací. Ve srovnání s diskusí o těchto otázkách v Zakopaném ukázalo liblické jednání sblížení stanovisek při posuzování možností formulace abstraktních populačních zákonů. Demografové-historici předložili výsledky svých studií i teoretického bádání v jednom ze samostatných zasedání.

Jednání mělo vysokou vědeckou úroveň. V organizačních zasedáních předsednictva symposia bylo konstatováno, že pravidelné styky přispívají k rozvoji demografie, že se považuje za účelné, aby podobně jako v Československu, Polsku a Maďarsku vznikly i v ostatních socialistických zemích národní demografické orgány (v ČSSR je to Českoslo-

venská demografická společnost při ČSAV) a Československo bylo požádáno, aby koordinovalo práce na přípravě dalších symposií. V roce 1966 se symposium uskuteční v Rumunsku nebo v Bulharsku. Materiály liblického symposia jsou v omezeném počtu k dispozici u Čs. demografické společnosti (Praha 1, Politických vězňů 7).

Vladimír Srb

Zpráva o celostátním semináři československých antropologů v Lednici

Ve dnech 11. a 12. května 1965 byl uspořádán celostátní seminář československých antropologů (*K otázkám marxistické antropologie*) v Lednici u Břeclavi. Velmi početná účast na něm, nejen z řad antropologů — specialistů, ale i vědeckých zájemců blízkých oborů (filosofie, dialektického a historického materialismu, psychologie, sociologie, lékařství, architektury, techniky atd.) z celé ČSSR, výrazně dotvrdila, jak rychle vzrůstá dosah antropologie jako ujednocující vědecké disciplíny o člověku v totalitě jeho rysů, zájmů i potřeb. Rychlý sled četných referátů (různého tematického zaměření, rozsahu a někdy i kvality) jistě dostatečně informoval o jejím vývojovém stadiu v přítomnosti, především u nás.

Snad právě početné zájmové i odborné rozpětí celého pole účastníků bylo příliš široké, než aby mohla být předmětná problematika antropologie na tomto semináři vymezena v celém svém rozsahu jednoznačně a v konkrétních svých tematických úsecích určena vyčerpávajícím způsobem. I tak však ostře vynikl přesun jejího orientačního těžiště z roviny tradiční antropologie, zaměřené především přírodovědně, do roviny antropologie kulturní a sociální. Sám průběh jednotlivých referátů, z nichž plněm zvláště zaujal projev Mil. Nakonečného (antropologická psychologie) a vyvážené referáty lékařské (V. Beneše, Psychohygienu a lidské vztahy, jakož i dr. Povondry) — aniž tím snižujeme podnětný přínos referátů ostatních, a především živá diskuse na ně navazující, přesvědčivě dotvrdily, jak nová antropologická orientace jednoznačně dozrává. A to jak v oblasti teoretické, tak také v praktických důsledcích.

Je jistě potěšitelné, že v průběhu semináře nechyběly ani sociologické aspekty antropologické problematiky, ať v referátě R. Weinera (*O socio-ekonomických předpokladech lidských vztahů*), ať v projevu Drag. Slejšky (*O neformálních skupinách na pra-*

covišti). Sociologické zřetelle objevily se porůznu i v průběhu diskuse samé. Je příznačné, že nejen z řad sociologů, ale i jiných účastníků semináře (především lékařů).

Poněkud sporněji se v diskusi projevila otázka *zavedení antropologie do našich škol* druhého stupně; ani ne tak zásadně, jako spíše vzhledem k dnešnímu stavu úrovně jejich žactva a k nedostatku kulturně humanitní orientace i odborné přípravy učitelských sil na její výuku. Ale to snad ukazuje akutní dosah pracovní teoretický a hlavně orientační, které podobné semináře a sjezdy pro sociology mají.

V době, kdy se stále naléhavěji z hlediska společenské praxe a jejich objektivních potřeb rysuje nutnost *komplexního sociologického výzkumu* mnohých tematických aktuálních otázek (viz například probíhající sociologický výzkum života horníků v oblasti SOKD, či chystaný komplexní sociologický průzkum Ostravy pro léta 1965—1968), je aktivní účast sociologů na těchto sjezdech a jiných akcích podobného druhu nejen vhodná a vítaná orientačně, ale po mém soudu asi i nezbytná pracovní.

Škoda jen, že tu nebyla realizována početnější účast antropologizujících marxistických filosofů (především Kosík, Cvekl a brněnský Nový). Také snad některé technické možnosti (ubytování a stravování účastníků) mohly být řešeny přiměřeněji. Ale to jsou okrajové momenty, které aktivní bilanci celého sjezdového jednání nijak nesnižují. Právem pozitivní přínos celého semináře podtrhl i závěrečný projev předsedající prof. dr. Popelové-Otáhalové. A je jistě zásluhou Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (především jejího ÚV a KV v Jihomoravském kraji), i Československé akademie věd, že k jeho provedení došlo.

Mojmír Hájek

Zpráva o průběhu semináře „Výzkum osobnosti vysokoškolského studenta“ v Olomouci (6.—7. dubna 1965).

Organizátory byly pedagogická fakulta University Palackého, sekce sociologie mládeže odbočky Čs. sociologické společnosti, sekce pedagogické sociologie při Čs. pedagogické společnosti, odbočka Čs. společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí na ped. fakultě a stranická a odborová organizace.

Semináře se zúčastnilo 66 pracovníků z olomoucké university a 53 pedagogů, sociologů, psychologů a lékařů z 14 měst v republice. Zastoupeno bylo 24 vysokoškolských a jiných vědeckých pracovišť a 3 střední školy ze Severomoravského a Jihomoravského kraje. Přítomni byli i zástupci ministerstva školství, KV KSC v Ostravě a OV ČSM v Olomouci.

Úkolem semináře bylo seznámit se se stavem a výsledky průzkumu osobnosti vysokoškolského studenta, rozebrat teoretické problémy, týkající se sociologického věku mládeže a kategorie mládeže vůbec, a vyjádřit se k projektu komplexního výzkumu osobnosti

studenta na pedagogické fakultě v Olomouci. Materiály jednání obdrželi účastníci semináře předem, což umožnilo základní orientaci po jednotlivých problémech a oživilo jednání na semináři.

Program semináře tvořil logicky sestavený řetěz témat a diskusních příspěvků od teoretického vymezení věku mládeže až k praktickým výsledkům výzkumu. Jednání probíhalo nejprve v plénu.

Úvodní referát *doc. dr. Františka Kahudy* pojednával o problému sociologického věku mládeže. Doc. Kahuda spatřuje poslání pedagogické sociologie ve sledování výchovných jevů a jejich zákonitostí v socialistické společnosti. Pedagogická sociologie je teoretickou vědou o společenské funkci výchovy, o živelném, formativním výchovném působení celé společnosti, o vzájemném výchovném utváření všech členů společnosti a jejich institucí. Po rozboru problémů sociologie mládeže jakožto aplikované sociologické disciplíny, postavení mládeže jako věkové společenské skupiny a dalších uzavřel, že „... sociologický věk mládeže je dán obdobím mezi začátkem jejího společensko-ekonomického zrání, dovršením mentálního růstu a pohlavní zralosti, a dosažením společenské zralosti: na věkové škále dnešního člověka je to období mezi 15. a 30. rokem jeho věku...“

O komplexním výzkumu osobnosti studenta na pedagogické fakultě University Palackého v Olomouci hovořil *doc. dr. Jar. Just*, děkan pedagogické fakulty. Vycházel z celkového projektu a nastínil, jakým způsobem se bude výzkum, ke kterému nyní probíhá předvýzkum, provádět. Kolektiv více než dvaceti pracovníků různých profesí (pedagogové, psychologové, právníci, sociologové, výtvarníci atd.) a řada spolupracovníků bude zkoumat osobnost studenta postupně ve třech ročních po dobu devíti let. Znamená to, že zachytí i část praxe absolventů. Výsledky budou průběžně využívány k vnitřní přestavbě pedagogického procesu na fakultě a k přechodu na vědecký systém řízení a práce.

Dr. L. Malická seznámila přítomné s pojetím výzkumu studentů na Ústavu marxismu-leninismu pro vysoké školy. Poukázala na existující roztržitost výzkumu, která vede k rozptylování sil a prostředků a neumožňuje srovnávání výsledků. Ústav marxismu-leninismu bude výzkumy koordinovat i sám provádět.

Zajímavou konfrontaci názorů H. Schelského, A. Flitnera a dalších nemarxistických sociologů na mládež provedla *dr. Mil. Kubíčková* z Vysoké školy stranické. Její referát byl bohatě dokládán materiálem a mimo jiné obsahoval i přehled současné literatury o mládeži.

Prof. dr. J. L. Fischer ve svém kratším, avšak velmi výstižném příspěvku upozornil především na nutnost komparací cizích zkušeností s našimi zkušenostmi. Ukázal na rozdílné rysy, které existují v kapitalistické a socialistické společnosti; „... proto musíme být velice opatrní při srovnávání, respektive při přenášení. Každá společnost si vytváří